

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001252

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 18-03-2024

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Макаренко Олексій Володимирович

2. Oleksii V. Makarenko

Кваліфікація: д.філософ, 025

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3927-4442

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 025

Назва наукової спеціальності: Музичне мистецтво

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Музичне мистецтво

Дата захисту: 06-02-2024

Спеціальність за освітою: 025 Музичне мистецтво

Місце роботи здобувача: Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка

Код за ЄДРПОУ: 02214225

Місцезнаходження: Вул.Нижанківського, будинок 5, Львів, 79005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 35.869.011

Повне найменування юридичної особи: Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка

Код за ЄДРПОУ: 02214225

Місцезнаходження: Вул.Нижанківського, будинок 5, Львів, 79005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка

Код за ЄДРПОУ: 02214225

Місцезнаходження: Вул.Нижанківського, будинок 5, Львів, 79005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.41.51.11, 18.41.07.11, 18.41.09.15

Тема дисертації:

1. Псалтир у європейській музиці XVI-XVIII століть
2. Psalter in European music of the XVI-XVIII centuries

Реферат:

1. Псалтир є одночасно одним з найбільш поширених та найменш систематично вивчених явищ у сучасному українському музикознавстві. Ця натхненна Святим Духом книга Хвалінь дала поштовх для розвитку не тільки єврейської храмової та синагогальної лірики, але й літургійної та паралітургійної творчості у наступні християнські століття, а деякі дослідники вказують і на значний вплив Псалтиря на розвиток світського мистецтва та літератури. У дисертації визначається роль Псалтиря у розвитку європейської музичної культури XVI-XVIII століть. Новизна наукова дослідження полягає в тому, що в роботі вперше: здійснено спробу ввести у вітчизняний науковий обіг твори протестантської церковної традиції, задля створення більш повної картини розвитку музичної культури Європи XVI-XVIII століть; реалізовано комплексний підхід до вияву підстав звертання композиторів до псалмових текстів; зведено з поголосників у партитуру концерт Б. Галуппі «Готово серце мое»; виявлено основні риси структурно-семантичної моделі псалму у її проекції на музичні композиції; запропоновано алгоритм аналізу творів на псалмові тексти. Псалтир склався як збірник богослужбних скінійно-храмових піснеспівів, що супроводжували обряд жертви Старого Заповіту, що стала

прообразом для новозавітної єхаристичної служби. Отже Псалтир став архітекстом для християнської, юдейської та ісламської гімнографії, мав вплив спершу на гімнетворчість і збільшення літургійного репертуару. Крім того, псалми використовувались для особистих молитов, адже містять тексти з великим ліричним потенціалом, де водночас особисте є уособленням суспільного, а суспільне проявляється в особистому. Основними характерними рисами мови псалмових музично-поетичних композицій стали: релігійний контекст, залежність структури від жанрів (ламентатії, подячні, царські, хвалітні, пророчі, повчальні), символізм та образність (вода, Пастир, Скала, Світло й темрява, Суд і праведність, Вогонь, Лев, Сіон і Вавилон, Єрусалим, Храм); емоційна інтенсивність, літературні фігури (паралелізм синтаксичний та семантичний; хіазм, гіпербола, метафори, анафора й епіфора), умовність музичних вимірів (склад виконавців, ритміка і метрика, мелодичні основи, кантиляція, огласовки, псалмодія). Структурно-семантична модель (ССМ) псалма ґрунтується на різному співвідношенні між основними семантичними центрами «Бог», «Я», «Ми», «Вони» з домінуванням певного ситуативного модусу. Це співвідношення засноване на фундаментальному розумінні псалму як співаної молитви – фідеїстичному діалозі/полілозі. У роботах Отців Церкви виділяється погляд на спів псалмів як інструмент для ствердження віровчення та його значення для прихожан. Релігійні вчення і богословські позиції відомих постатей, таких як Клемент Олександрійський, Василій Великий, Афанасій Великий, Амвросій Медіоланський, Ієронім, Йоан Златоуст та Августин Аврелій, формуються у контексті їхнього розуміння біблійних текстів (їх ролі у формуванні релігійних концепцій) та впливу на практику християнства (як важливого елементу етичного виховання та сприяння духовному розвитку вірян), а також алегоричні трактування та метафоричні розуміння. Теологи намагаються визначити місце псалмів у церковній музичній традиції, визначаючи різницю між гімнами, псалмами і духовними піснями, а також їхню роль у церковному обряді, намагаючись відсторонити церкву від впливу грецької культури, який все ж залишався значним.

2. The psalter is both one of the most widespread and least systematically studied phenomena in modern Ukrainian musicology. This book of Praises, inspired by the Holy Spirit, gave impetus to the development of not only Jewish temple and synagogue lyrics, but also liturgical and paraliturgical creativity in the following Christian centuries, and some researchers also point to the significant influence of the Psalter on the development of secular art and literature. The dissertation determines the role of the Psalter in the development of European musical culture of the 16th-18th centuries. The novelty of the scientific research is that for the first time in the work: an attempt was made to introduce the works of the Protestant church tradition into domestic scientific circulation, in order to create a more complete picture of the development of the musical culture of Europe in the 16th-18th centuries; a comprehensive approach to identifying the reasons for composers' appeal to psalm texts was implemented; B. Galluppi's concert "My heart is ready" was compiled from the songs into a score; the main features of the structural-semantic model of the psalm in its projection on musical compositions are revealed; an algorithm for analysing works on psalm texts is proposed. The Psalter was composed as a collection of liturgical tabernacle-temple songs that accompanied the rite of sacrifice of the Old Testament, which became a prototype for the New Testament Eucharistic service. Thus, the Psalter became the architext for Christian, Jewish, and Islamic hymnography, first of all it influenced the creation of hymns and the increase of the liturgical repertoire. In addition, psalms were used for personal prayers, because they contain texts with great lyrical potential, where at the same time the personal is the personification of the public, and the public is manifested in the personal. The main characteristic features of the language of psalm musical-poetic compositions were: religious context, dependence of the structure on genres (lamentations, thanksgiving, royal, praise, prophetic, instructive), symbolism and imagery (water, Shepherd, Rock, Light and darkness, Judgment and righteousness, Fire, Lion, Zion and Babylon, Jerusalem, Temple); emotional intensity, literary figures (syntactic and semantic parallelism; chiasmus, hyperbole, metaphors, anaphora and epiphora), convention of musical dimensions (composition of performers, rhythm and metric, melodic foundations, cantillation, voicings, psalmody). The structural-semantic model (SSM) of the psalm is based on a different relationship between the main semantic centres "God", "I", "We", "They" with the dominance of a certain situational modus. This relationship is based on the fundamental understanding of the psalm as a sung prayer – a fideistic dialogue/polylogue. In the works of the Fathers of the

Church, a view on singing psalms is highlighted as a tool for affirming the creed and its meaning for parishioners. The religious teachings and theological positions of famous figures such as Clement of Alexandria, Basil the Great, Athanasius the Great, Ambrose of Milan, Jerome, John Chrysostom and Augustine Aurelius are formed in the context of their understanding of biblical texts (their role in the formation of religious concepts) and influence on the practice of Christianity (as an important element of ethical education and promotion of the spiritual development of believers), as well as allegorical interpretations and metaphorical understandings. Theologians try to define the place of the psalms in the church's musical tradition, defining the difference between hymns, psalms and spiritual songs, as well as their role in the church ritual, trying to distance the church from the influence of Greek culture, which nevertheless remained significant.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Макаренко О. В. (2018). Псалмова лірика у хоровій творчості Миколи Лисенка. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського. Київ. Вип. 121, с. 59-71.
- Макаренко О. В. (2020). Псалмові мотети Орландо ді Лассо: щодо проблеми співвідношення тексту й музики. Музичне мистецтво і культура. Одеса. Вип. 2 (31). С. 82-93.
- Макаренко О. В. (2020). Псалмові цикли в хоровій творчості Генріха Шютца. Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство». Київ. Вип. 43. С. 94-99.
- Макаренко О. В. (2020). Псалмові тексти в українському духовному концерті доби бароко і класицизму: мистецькі паралелі. Музикознавча думка Дніпропетровщини. Вип. 19. С. 57-74.
- Макаренко О. В. (2020). Псалмові тексти у партесних концертах Миколи Дилецького. Area Nauki. Вип. 1 (7). С. 51-59.5. Макаренко О. В. (2020). Псалмові тексти у партесних концертах Миколи Дилецького. Area Nauki. Вип. 1 (7). С. 51-59.
- Макаренко О. (2023). Музично-стильові паралелі у духовних концертах Бальдассаре Ґалуппі і Максима Березовського (на прикладі творів на псалмові тексти). Максиму Березовському присвячується. Колективна монографія. Ред.-упор. О. Шуміліна. Львів, ПП «Видавництво «БОНА». С. 54-76.6. Макаренко О. (2023). Музично-стильові паралелі у духовних концертах Бальдассаре Ґалуппі і Максима Березовського (на прикладі творів на псалмові тексти). Максиму Березовському присвячується. Колективна монографія. Ред.-упор. О. Шуміліна. Львів, ПП «Видавництво «БОНА». С. 54-76.
- Макаренко О. В. (2020). Псалми 26 (27) та 46 (47) у творах Миколи Дилецького та його сучасників. Калофпіа. Науковий збірник з історії церковної монодії та гімнографії. Львів: Інститут церковної музики Українського католицького Університету. Число 10. С. 226-235.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: матеріали дослідження можуть бути використані в лекційних курсах історії світової музики та історії української музики, музичної інтерпретації, аналізу музичних творів, літургії, культурології, історії хорового мистецтва, в процесі подальшого наукового осмислення історії літургійної музики і перспектив сучасної композиторської творчості в цій галузі, а також при підготовці виконавських мистецьких проєктів. апроб

Охоронні документи на ОПІВ:

Літературні та художні твори

Твори західно- та східноєвропейських композиторів ренесансу, бароко і класицизму на оригінальні тексти біблійного псалму та парафрази у віршованих псалтирях

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шуміліна Ольга Анатоліївна

2. Olha A. Shumilina

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2615-1208

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка

Код за ЄДРПОУ: 02214225

Місцезнаходження: Вул. Нижанківського, будинок 5, Львів, 79005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сиротинська Наталія Ігорівна

2. Natalia I. Syrotynska

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9542-4574

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=Q61yngoAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Бермес Ірина Лаврентіївна
2. Iryna L. Bermes

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-5752-9878**Додаткова інформація:** Web of Science Researcher ID: AAJ-4491-2021;
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=TKmLGvgAAAAJ>**Повне найменування юридичної особи:** Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка**Код за ЄДРПОУ:** 02125438**Місцезнаходження:** вул. Івана Франка, буд. 24, Дрогобич, Дрогобицький р-н., 82100, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Рецензенти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Новакович Мирослава Олександрівна
2. Novakovych Myroslava Oleksandrivna

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.03**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ "ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ФІЛАРМОНІЯ ІМЕНІ МИРОСЛАВА СКОРИКА"**Код за ЄДРПОУ:** 02225594**Місцезнаходження:** вул. Чайковського, 7, Львів, 79005, Україна**Форма власності:****Сфера управління:** Міністерство культури та інформаційної політики України**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Куриляк Ірина Ігорівна
2. Iryna I. Kuryliak

Кваліфікація: к. мист., доцент, 17.00.03**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-5951-8208

